

Leespraat binnen het speciaal onderwijs? ... Het kan!

De Christoffelschool, een ZML-school in Didam, werkt sinds enkele jaren met 'Leespraat', een methode ontwikkeld door Hedianne Bosch waar Down+Up regelmatig aandacht aan besteedt. Bij Leespraat wordt leren lezen gebruikt om kinderen te helpen bij het leren communiceren. Margaret van Vliet begeleidt op de Christoffelschool een aantal kinderen met Leespraat in één-op-één situaties. Maar Leespraat wordt niet alleen individueel aangeboden. Margaret vertelt hoe deze methode tijdens de hele schooldag wordt toegepast. • tekst Margaret van Vliet, foto's Margaret van Vliet en Lyanne Polman

Ik neem een kijkje in enkele klassen. Hoe kun je als leerkracht deze methode inbouwen binnen je onderwijssysteem? Hoe gebruik je geschreven woorden door de dag heen om het kind meer en beter te laten praten? In een onderbouwklas is juf Annemarie Wassink net druk met het ophangen van de Leespraatwerkjes van de kinderen. Zij vertelt over haar werkwijze: 'Ieder kind heeft standaard een eigen foto en een naamkaartje. Ook heeft ieder kind een eigen 'schatkistje' voor de geleerde Leespraatwoorden. Elk woord zit er dubbel in, zodat kinderen de woorden kunnen matchen. Dat wil zeggen: een woord bij hetzelfde woord zoeken. Door de dag heen benoem je als leerkracht de globaalwoorden. Zo schrijf ik op het bord korte zinnen bijvoorbeeld: 'Mylo gaat buitenspelen' of 'Tom gaat eten'. Het kind leest samen met mij de zin. De foto 'buitenspelen' of de foto 'eten' en de geschreven naam van het kind en een foto van het kind hang ik dan ook op het bord. Zo worden de globaalwoorden gekoppeld aan de verschillende activiteiten.'

Ondersteuning van de leerkracht

De groepsleerkrachten staan er niet alleen voor. Annemarie vertelt enthousiast over de manier waarop leerkrachten vanuit de school worden ondersteund bij het invoeren van Leespraat in hun klas. 'We hebben een kleine werkgroep die overlegt hoe wij Leespraat kunnen vormgeven binnen de hele school. Die werkgroep ontwikkelt leuke lesideeën voor de leerkrachten.'

De werkgroep maakt mensen ook actief. Zo draagt ieder verantwoordelijkheid bij het proces van verder invoeren van Leespraat. We inspireren elkaar. Alle leerkrachten beschikken over de belangrijkste informatie uit de basiscursus Leespraat. Ik heb voor de andere leerkrachten een PowerPoint-presentatie gemaakt met de theorie en met inspirerende foto's. Verder heeft iedere klas een aantal checklists, zodat de leerkrachten kunnen bijhouden welke globaalwoorden en welke zinnen er al aan de orde zijn geweest.'

'Bovendien gaat de werkgroep op zoek naar 'globaalwoorden' die aansluiten bij

de belangstellingsfeer en de leeftijd van het kind. Door Leespraatwoorden uit te zoeken die passen bij bepaalde thema's, kunnen we Leespraat ook koppelen aan de leerlijnen waarmee we binnen deze school werken. Dat doen we in overleg met zorgcoördinator en intern begeleider Marja Oosterbeek.'

Waarom Leespraat?

Op de Christoffelschool werd al jaren gewerkt met Veilig Leren Lezen en met Picto lezen. Een deel van de leerlingen bleek daarbij op een gegeven moment 'vast te lopen'. Vaak lukte het die kinderen niet om losse letters te synthetiseren tot een heel woord, omdat zij onvoldoende auditieve vaardigheden hadden. Sommige kinderen waren ook niet meer gemotiveerd om te leren lezen: zowel de picto's uit het Picto lezen als de woorden uit Veilig Leren Lezen stonden te ver van het kind. Leespraat daarentegen is een benadering waarmee je doelgericht kunt aansluiten bij de belevingswereld van de kinderen

Onderbouw

Ook onderbouwleerkracht Annemarie benadrukt dat je met Leespraat goed kunt aansluiten bij de belevingswereld: 'Een belangrijk thema voor kinderen in mijn klas is vriendschap en relaties. Ik kies dan als Leespraatwoorden bijvoorbeeld de naam van het kind en woorden als 'papa' en 'mama'. Dat zijn woorden die dicht bij het kind staan.' Annemarie gebruikt bij Leespraat veel verschillende activiteiten en spelvormen. Leerlingen kunnen bijvoorbeeld hun naam lezen op het smartboard. Vervolgens kunnen ze dan met hun eigen foto controleren of ze het juiste woord hebben gekozen. In de leeshoek heeft Annemarie een aantal leesboekjes voorzien van globaalwoorden. Kinderen vinden het immers leuk om echt zelf te lezen. Een bingo met leeskaartjes is een ander voorbeeld van. Ook heeft Annemarie een kegelspel beplakt met globaalwoorden en een hengelspel met woordkaartjes gemaakt. Spelenderwijs en met veel plezier gaan de kinderen zelfstandig hiermee aan de slag. Tijdens de kies- en spelmomenten kunnen de kinderen kiezen om aan het whiteboard te spelen met 'magneetwoorden'. Deze magneetwoorden zijn bij veel van haar leerlingen favoriet.

Annemarie heeft ook enkele Leespraatwoorden op zeer groot formaat gemaakt. 'Opruimen' is zo'n woord. Op het moment dat zij aan de klas vraagt 'wat gaan wij doen?', brengt zij dit globaalwoord tegelijkertijd in beeld met het gebaar. Ook de naam van ieder kind wordt standaard opgeplakt op het werkje van het kind en komt zo regelmatig in beeld.

Materialen

Annemarie hoeft niet al die materialen zelf te maken. De leerkrachten worden namelijk niet alleen voorzien van lesideeën, maar de school draagt er ook zorg voor dat er in iedere klas voldoende geschikte materialen zijn. Klassenassistenten die uitgeroosterd zijn, maken zoveel mogelijk Leespraatmateriaal op voorraad. Al deze plakletters, en letters en woorden voor de schatkistjes van de leerlingen komen keurig gerangschikt in een hiervoor speciale kast met laden en mandjes. Ook heeft elke klas zijn eigen leesplankjes en toverkistjes. De leesplankjes zijn houten frames waarin een aantal leeskaartjes kunnen worden geplaatst. De toverkistjes zijn zogenaamde flipflop-kastjes, kastjes met aan de bovenkant een soort brievenbusgleuf. Als je daar een woordkaartje indooft, dan komt het kaartje aan de onderkant van het kastje er omgedraaid uit. Je kunt dan aan de ene kant van het kaartje een

woord schrijven en aan de andere kant een foto plakken. Zo kan de leerling zelf op een speelse manier controleren of hij of zij het woord goed heeft gelezen.

Midden- en bovenbouw

Marit Bloemberg is leerkracht in de middenbouw. Zij wijst naar de mooie wandplaten met globaalwoorden op groot formaat die in elke klas hangen met de Leespraatwoorden voorzien van een foto of plaatje. Gemiddeld om de twee weken staat er een hele week een nieuw woord centraal. In die week gaat het dan met name om het leren matchen, kiezen en benoemen van het nieuwe woord. In de tweede week is er ook veel aandacht voor het herhalen van oude bekende woorden.

Vanuit de werkgroep Leespraat richt Marit zich op de middenbouw. Eén keer per week bedenkt zij samen met een aantal andere leerkrachten lesideeën. Net als bij de onderbouw wordt er vanuit

Samen Leespraat invoeren

Leespraatdocent Heidi van Ginkel is een aantal keren uitgenodigd door de Christoffelschool. In 2009 gaf zij een lezing aan een groep medewerkers van de school. Begin 2010 verzorgde zij op twee middagen de basisworkshop Leespraat. Een aantal medewerkers had toen al enige ervaring op gedaan met het toepassen Leespraat in de klas. Dit jaar begeleidde Heidi een studiemiddag met de werkgroep Leespraat van de school, aan de hand van vooraf door de leerkrachten opgestuurde voorbeelden en vragen.

Lezen en communicatie

Heidi benadrukt dat Leespraat zowel een leesmethode als een communicatiemethode is: 'Binnen Leespraat leren kinderen lezen op een vooral visuele wijze. Dat is anders dan de gebruikelijk spellende leesmethodes. Maar Leespraat is niet alleen een andere manier van leren lezen, het is ook een communicatiemethode. Sommige scholen pakken Leespraat alleen maar op als leesmethode. Maar, er is dubbele winst te behalen door het ook als communicatiemethode in te zetten. Dat betekent: betekenisvolle woorden aanleren, die het individuele kind nodig heeft voor zijn communicatie. Daarmee kan je zinnen aanleren, verhalen leren vertellen, uitspraak van woorden verbeteren, maar ook beter informatie opnemen en verwerken bij andere vakken, zoals bijvoorbeeld bij het rekenen. Leespraat kan de hele dag door ingezet worden, ook tijdens het eten en drinken.'

Vervolgstappen

'Mijn taak als Leespraatdocent was eerst de beginsituatie duidelijk krijgen en van daaruit kijken wat er nog kan worden verbeterd, zowel op het gebied van communicatie als van lezen. Er bleken allerlei vervolgstappen te kunnen worden gezet, bijvoorbeeld om de verdere leesvaardigheden te vergroten. Leespraat is als leesmethode namelijk meer dan alleen het aanbieden van globaalwoorden. Kinderen moeten uiteindelijk zelf nieuwe woorden leren lezen. Daarvoor leren we de kinderen alle letters en klanken aan, gaan we de eigen woorden visueel (en ook auditief) leren analyseren en leren we de kinderen hun eigen woorden op te delen in woorddelen. Wanneer je twee bekende woorddelen samenvoegt, heb je een nieuw woord. Naarmate een kind langer werkt met Leespraat wordt het programma dus breder en daarmee meer complex, maar niet onuitvoerbaar.

Verder kijk je ook naar randvoorwaarden. Hoe kun je meer tijd organiseren voor één-op-één begeleiding binnen de school, hoe kun je de samenwerking met ouders en logopedie vergroten? Dit zijn belangrijke aspecten om Leespraat optimaal effectief te laten zijn. Steeds meer ZML-scholen doen ervaring op met Leespraat. Die ervaringen zijn verschillend, maar scholen zijn vaak erg positief. Bij Stichting Scope ben ik betrokken bij de organisatie van workshops over Leespraat binnen het ZML. Daar geven we informatie en kunnen de scholen ervaringen uitwisselen.'

Ervaringen van ouders

Paul Eijt en Silvia ten Oever zijn de ouders van Bas Eijt, een jongen met Downsyndroom. Bas is dertien jaar en bezoekt de Christoffelschool. Paul en Silvia kwamen via Marlou Jansen-Coenen, logopediste te Kilder, in aanraking met Leespraat. 'Na eerst een cursus Leespraat van Heidi van Ginkel doorlopen te hebben, waren we er vast van overtuigd dat deze methode zou gaan werken. Doordat de Christoffelschool zich open opstelt voor 'ideeën van buitenaf', mochten we beginnen met Leespraat op school. Dit wordt aangeboden als ambulante begeleiding, één-op-één, door Margaret van Vliet en door logopedie vanuit school. Door de juiste benadering, een goede samenwerking met school en het goed doseren van de woorden, beleeft Bas er nu veel lol aan. Hierdoor is hij het lezen leuk gaan vinden. Hij is daar in de afgelopen jaren ontzettend in gegroeid. Het heeft Bas erg geholpen met zijn spraakontwikkeling, en het helpt hem de woorden beter uit te spreken. Door het lezen is Bas ook beter gaan praten en zelfverzekender geworden. Hij wil zijn stem nu laten horen. Taal gaat Bas steeds meer interesseren. Het betekent iets voor hem, hij gaat het zelf ontdekken. Hij ligt nu soms in bed een boek te 'lezen'. We hadden nooit kunnen denken dat dit nog zou gebeuren, aangezien Bas op wat latere leeftijd is gaan lezen. Het is een weg ernaar toe maar zeker de moeite waard. Hopelijk hebben andere ouders net zoveel succes als wij.'

thema's gezocht naar Leespraatwoorden die aansluiten bij de belangstellingsfeer van het kind. Er worden globaalwoorden gekozen die dicht bij de beleving van kinderen in die leeftijd staan, bijvoorbeeld: zwemmen, gefeliciteerd, afwassen, lekker en boek.

Doordat Marit regelmatig wordt vrijge-roosterd, kan zij lesschema's maken voor steeds één week. Hierin beschrijft ze de activiteiten per dag. Zo'n lesschema geeft houvast, zo kan iedere groep direct aan de slag. Marit: 'Ik hanteer een vaste structuur en opbouw. Als ik een nieuw leeswoord introduceer, begin ik met het nieuwe woord te laten matchen en daarna te laten kiezen. De dag daarna vraag ik leerlingen het woord ook te benoemen. Kinderen vinden een heldere werkwijze motiverend. Ik start altijd met een kringactiviteit met een vast liedje. Tijdens die kringactiviteit ga ik in op de betekenis van het nieuwe globaalwoord. Zo kwam rond Pasen het woord 'ei' aan de orde. Ik heb toen eieren gekookt met de kinderen. De kinderen hebben de eieren geveerd en beplakt. Ook hebben we een verstopspel met eieren gedaan. Daarmee maak je ook het woord 'ei' zeer concreet. Die werkwijze passen we binnen de hele school toe. Een favoriete kringactiviteit

is vervolgens het verstoppen van woordkaartjes. De kinderen mogen de kaartjes dan zoeken, waarna ze worden gelezen. Ik probeer regelmatig van deze korte lesmomenten in te bouwen. Na de kring is er altijd een 'aan tafel'-activiteit. De kinderen gaan dan met een leesspelletje aan tafel. Deze manier van werken geeft de kinderen rust en duidelijkheid. Zo kan alle aandacht uitgaan naar het leren van het nieuwe woord.'

'Ook in de bovenbouwklassen wordt gewerkt met Leespraat. De leerkrachten Tamara en Herma leggen elke dag bij binnenkomst een aantal Leespraatwoorden in de mandjes van hun leerlingen. Iedere dag zijn dat andere woorden. Alle kinderen beginnen de dag dus met het matchen van globaalwoorden. Daarna mogen ze hun mandje vullen met hun beker en broodtrommel. Zo'n korte activiteit werkt motiverend.

Op de Christoffelschool wordt niet alleen in de eigen klas gewerkt aan lezen. Vijf maal in de week is er voor de midden- en bovenbouw 'groepsdoorbrekend lezen'. Dit houdt in dat leesgroepjes door de school uiteen gaan. Die groepjes zijn ingedeeld op leesniveau. Er wordt gewerkt met Leespraat of met Veilig in Stapjes. Dit gebeurt elke dag op een vast tijdstip. Het valt me op dat kinderen in

de groepen met plezier binnenkomen en er zichtbaar veel zin in hebben.

Extra begeleiding

De leerkrachten staan er op de Christoffelschool niet alleen voor. Zo worden er tijdens de Leespraatmomenten ook zogenaamde ZIO (Zorg In Onderwijs)-medewerkers ingezet. Deze medewerkers werken als ambulante begeleiders vanuit een grote zorginstelling in de regio. Hierdoor heeft de leerkracht de ruimte om bijvoorbeeld te kunnen werken in kleine subgroepjes. Dit is bevorderlijk voor het verhogen van aandacht en concentratie van de kinderen.

Toch is er voor sommige kinderen nog meer nodig dan alleen het werken in de klas en in groepjes. Kinderen met bijvoorbeeld een zeer trage prikkelverwerking, dysfasische problemen, selectief mutisme of een stoornis in het autistisch spectrum hebben in aanvulling daarop een meer gespecialiseerde één-op-één aanpak nodig. Ik ben één van de mensen die hiervoor wordt ingezet binnen de Christoffelschool. Ik werk vanuit mijn praktijk met diverse kinderen, zowel op basisscholen, speciale scholen als in gezinnen. Ik raad aan om al jong te starten met Leespraat. Ik ben Leespraatbegeleider, opgeleid bij Stichting Scope. Ik werk

met een aantal kinderen op de Christoffelschool in een één-op-één situatie, in een rustige werkomgeving. Ik heb ook expertise op het gebied van gebaren en spelbegeleiding, waardoor ik nog gericht kan afstemmen op het kind. Met name voor deze groep kinderen geldt dat korte inspanningsmomenten moeten worden afgewisseld met korte ontspanningsmomenten. Ik zoek samen met de ouders, en in samenwerking met logopedisten en leerkrachten, naar globaalwoorden die passen bij de interesse van het kind. Die bied ik dan spelenderwijs aan. De afstemming en het contact met ouders vind ik heel belangrijk en waardevol. Ik ga uit van wat het kind kan en bouw dit in kleine stapjes verder uit. Het is mooi dat scholen, zoals de Christoffelschool, hiervoor ruimte bieden.'

Voor meer informatie n.a.v. dit artikel:

Margaret van Vliet: info@vanvliet-didactiek.nl
Christoffelschool (directeur Rene Bakker): www.christoffelschool-didam.nl

Leespraatmethode: www.stichtingscope.nl.

Zie ook het artikel op de volgende pagina's.

Heidi van Ginkel: info@heidivanginkel.nl

email Margaret gewijzigd naar:
info@vanvlietdidactiek.com

Leespraat binnen het ZML: hoe werkt het?

In aanvulling op het vorige artikel geeft Hedianne Bosch uitleg over de systematische aanpak bij Leespraat binnen het ZML. Daarbij staat de toepassing van vier richtlijnen centraal. • tekst en foto's Hedianne Bosch, auteur van Leespraat

Leespraat is een visuele methode naar lezen en praten. De effectiviteit van Leespraat is afhankelijk van de mate waarin de volgende vier richtlijnen worden toegepast:

1 Volg consequent de visueel-analytische weg naar het lezen

2 Gebruik het lezen als communicatiemiddel

3 Maak geen scheiding tussen technisch en begrijpend lezen, en tussen mondelinge en schriftelijke taalontwikkeling

4 Laat de leesteksten aansluiten bij de belangstelling, de belevingswereld en het taalbegrip van het kind

Door deze vier richtlijnen te volgen, wordt tevens aan een vijfde belangrijke voorwaarde voor succes in het onderwijs aan deze doelgroep voldaan, namelijk: intensiviteit. Alleen als het lezen dagelijks meerdere keren aan de orde komt en op een gevarieerde manier wordt aangeboden tijdens verschillende vakken of activiteiten, kan het geleerde beklijven en flexibel toepasbaar worden.

1 Visueel-analytische weg

Bij Leespraat leert het kind primair lezen door directe herkenning van woorden, letters en woorddelen. Het spellend lezen is geen voorwaarde om tot lezen te komen. Auditieve analyse en synthese, wat voor veel kinderen met Down syndroom zeer moeilijk is, wordt in Leespraat vervangen door het intensief oefenen met het herkennen van en spellen met woorddelen, die al voorkomen in de leeswoordenschat van het kind. Hierdoor komt het kind op den duur tot visuele synthese van nieuwe woorden. (Zie het artikel over de vijf fasen van de ontwikkeling van het lezen in Leespraat in Down+Up 97.) Betekenisloze wisselrijtjes en het verklanken van losse letters worden vermeden. De beperking tot het oefenen met korte woordjes zoals 'mam' in plaats van 'mama', en betekenisloze

zinnnetjes zoals 'sok op roos', zoals dit voorkomt in methodes die uitgaan van het spellend lezen, kent Leespraat niet. Er wordt vanaf het begin ook met langere woorden gewerkt, zoals 'pindakaas, Mercedes, schommelen, lekker', omdat de spellende leeshandeling ('hakken en plakken') niet als opstap naar het lezen wordt beschouwd. Belangrijk is dat woorden betekenis hebben voor het kind en ook door het kind gebruikt worden in de communicatie. De leeswoordenschat is dus een natuurlijke afspiegeling van de praatwoordenschat.

2 Lezen als communicatiemiddel

Bij het leren lezen staat de interactie centraal. Als het kind iets wil vertellen of vragen, kan dit worden opgeschreven. Met de woorden of zinnen worden oefeningen gedaan die het kind helpen woorden beter uit te spreken, in langere zinnen te praten, het juiste antwoord op de juiste vraag te geven, en vele andere oefeningen gericht op het ontwikkelen van de dagelijkse communicatie. Ook wanneer bestaande teksten of boekjes gebruikt worden, staat het technisch lezen niet centraal. In elke Leespraat-sessie komen lezen, praten en begrijpen op een natuurlijke manier in samenhang met elkaar aan de orde. Het lezen heeft als expliciet doel het praten en communiceren te bevorderen. Tevens kan het aansturen of corrigeren van gedrag en het begrijpen van gebeurtenissen een doel zijn om Leespraat in te zetten.

3 Geen scheiding in 'vakken'

Een centraal probleem voor kinderen met een verstandelijke beperking is dat zij niet spontaan generaliseren naar andere situaties wat zij in een specifieke situatie geleerd hebben. Zij leggen bijvoorbeeld niet zelf het verband tussen het leren uitspreken van een woord bij de logopedie en het zelf toepassen ervan in een dagelijkse situatie. Het aanbieden van verschillende vakken is dus niet effectief bij deze leerlingen, wanneer de verbanden tussen de vakken niet expliciet worden gemaakt. Leespraat kan als rode draad door alle vakken en activiteiten worden gebruikt. Tijdens alle activiteiten wordt immers gecommuniceerd en Leespraat is primair een communicatiemiddel. Het apart aanbieden van 'mondelinge taal', 'schriftelijke taal', 'technisch lezen', en 'begrijpend lezen' leidt tot gefragmenteerd leren. Een kind dat apart technisch leert lezen zal niet vanzelf proberen te begrijpen wat het leest, het past gewoon het laatst geleerde trucje toe. Echt lezen is begrijpend lezen en daarom moet het begrijpend lezen in alle leesoefeningen centraal staan vanaf het eerste leeswoord. Op deze manier wordt het lezen functioneel voor het kind en gaat het ook met plezier lezen. Ook in andere vakken, zoals kennis van de natuur of koken, kan het lezen zinvol worden gebruikt om het kind meer te leren over het onderwerp, de woordenschat uit te breiden, het deelnemen aan het gesprek te bevorderen, en instructies

Integratie van Leespraat in de leerlijnen van het ZML

L	▶ LEZEN : visueel leesprogramma (vijf fasen), begrijpend lezen, teksten maken
E	▶ COMMUNICATIE : mondelinge taal, spel, sociale vaardigheden
E	▶ KENNIS : thema's, natuur en techniek, rekenen, klokkijken
S	▶ ZINTUIGEN en FIJNE MOTORIEK : vijf zintuigen, handmotoriek, schrijven
P	▶ BEWEGEN : gymnastiek, buiten spelen, zwemmen
R	▶ CREATIVITEIT : beeldende vorming, drama, muziek en dans
A	▶ PRAKTISCHE VAARDIGHEDEN : zelfredzaamheid, media, praktijkvakken
A	▶ LEREN LEREN : werkhouding, oriëntatie in tijd en ruimte, denkvaardigheden
T	

(zoals bij een recept) te volgen. Hoe vaker het lezen ingezet wordt, hoe vertrouwd het kind ermee wordt. Door het veel te doen wordt het gemakkelijk en vanzelfsprekend en wordt de kans vergroot dat het kind ook als volwassene met plezier en uit eigen beweging zal blijven lezen.

4 Belangstelling en begrip centraal

Op welke leeftijd het kind ook begint met Leespraak, altijd staan het taalbegrip, de belevingswereld en de specifieke interesses van het kind centraal in de keuze van leeswoorden, -zinnen en -teksten. Aan het maken van eigen dagboekteksten, themapapjes, leesbladen, woordenkistjes en leesspelletjes wordt veel aandacht besteed. Prentenboeken of andere interessante boeken worden aangepast door er bijvoorbeeld post-it blaadjes met leesteksten voor het kind in te plakken. Bij kinderen met een verstandelijke beperking is het motiveren van het kind altijd de eerste stap naar het leren. Juist omdat het leren moeilijk is, slaan oefeningen die louter 'technisch' zijn, of die te ver van het bed van het kind staan, niet aan. Naast de exclusieve focus op auditieve vaardigheden, hebben gewone leesmethodes ook als groot nadeel dat de woorden en teksten door de leerlingen niet begrepen worden, niet hun interesse hebben, of niet aansluiten bij hun woordenschat. Ter illustratie: In een woordrijtje zoals 'mak, zak, tak, lak, vak, wak, dak', zitten doorgaans een aantal woorden waarvan het kind de betekenis in het geheel niet kent. Bij Leespraak kunnen, ongeacht de leesvaardigheid

van het kind, altijd voor het kind interessante woorden en teksten aangeboden worden. Ook de oefeningen en spelvormen worden aangepast aan wat het kind leuk vindt en kan begrijpen. Er zijn inmiddels veel tieners en adolescenten die, na vastgelopen te zijn in spellende leesmethodes, op wat oudere leeftijd alsnog een goede herstart via Leespraak konden maken.

Zo kan tijdens het eten de zin 'Juf, mag ik een broodje met ...' gelezen worden

Maatwerk en rode draad

Leespraak kan heel goed ingezet worden op het ZML. Naast het bieden van individueel maatwerk, wat bij deze kinderen noodzakelijk blijft, kan Leespraak als rode draad gebruikt worden door alle activiteiten heen. Zo kan tijdens het eten de zin 'juf, mag ik een broodje met ...' gelezen worden. Dagelijkse programma-onderdelen kunnen in plaats van met picto's met woorden of korte zinnen aangeduid worden. Liedjes die gezongen worden, kunnen groot op het bord geschreven worden. In het kringgesprek kan de leerkracht met tekstbal-

lonnen op het bord weergeven wat de kinderen inbrengen. Thema's, zoals 'met de bus' of 'naar het zwembad', kunnen aangeboden worden in combinatie met kernwoorden en zinnen die de leerkracht hiervoor uitkiest en eigen gemaakte teksten, gebaseerd op de gesprekjes die in de klas over het onderwerp gevoerd zijn.

Tijdens een onlangs gehouden workshop 'Leespraak binnen het ZML' werd deelnemers van vijf ZML-scholen gevraagd een dagprogramma te nemen en bij iedere activiteit of routine te brainstormen over mogelijke toepassingen van Leespraak. Een paar voorbeelden die de scholen bedachten zijn:

- de jas ophangen bij de eigen naam;
- de eigen naam op het keuzebord hangen bij de (geschreven) activiteit die het kind kiest;
- de omgangsregels opschrijven, zoals 'wij zijn lief voor elkaar';
- tijdens de gymles bij het overgooien van een bal een grote zinstrook neerleggen. Het kind dat gooit leest eerst op: 'ik gooi de bal naar ...'

Het is goed mogelijk Leespraak naast de verschillende ZML-leerlijnen te leggen en bij de daarin uitgezette leerstappen Leespraak-activiteiten te bedenken. (Alleen de leerlijnen voor het lezen moeten worden aangepast, zodat de visuele weg naar het lezen gevolgd kan worden.)

Het is geen Leespraak wanneer de methode alleen gebruikt wordt als leesmethode of mondelinge taalmethode. Tevens is de methode niet effectief wanneer Leespraak slechts wordt aangeboden aan leerlingen die via de reguliere weg niet leren lezen. Met Leespraak wordt de hele persoon aangesproken en staat interactie en motivatie centraal. Juist dit maakt dat het werkt bij de doelgroep.

Een belangrijke factor is natuurlijk ook de al eerder genoemde intensiviteit. Alleen als het intensief gebeurt, zal Leespraak lange termijn effecten opleveren voor het lezen en communiceren. Wanneer Leespraak geïntegreerd wordt door de dag heen, door alle leerlijnen heen en door alle leerjaren heen (SO en VSO), zullen de leerlingen de vruchten over een aantal jaren echt gaan plukken.

In bijgaand schema wordt het vakoverstijgende karakter van Leespraak geïllustreerd. Leespraak wordt hier verbonden met de ZML-leerlijnen, die in acht overkoepelende vakgebieden ingedeeld zijn.